

Virgil - Ion POPOVICI

Tiberiu TĂTARU

Virgil - Ion POPOVICI

Tiberiu TĂTARU

**SĂNĂTATE PUBLICĂ
ȘI MANAGEMENT SANITAR
REPERE GENERALE ȘI SPECIFICE**



Editura Universitaria
Craiova, 2019

Referenți științifici:

Lect.univ.dr. Cilibiu Andreea-Mihaela

Lect.univ.dr. Alecsioiu Olivia-Roxana

Copyright © 2019 Editura Universitaria

Toate drepturile sunt rezervate Editurii Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României**POPOVICI, VIRGIL-ION**

Sănătate publică și management sanitar : repere generale și specifice / Virgil

Ion Popovici, Tiberiu Tătaru - Craiova: Universitaria, 2019

Conține bibliografie

ISBN 978-606-14-1486-4

I. Tătaru, Tiberiu

005

614

© 2019 by Editura Universitaria

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețelele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

*Dedic această carte soției mele,
ec. Oana - Camelia Popovici, pentru înțelegerea și sprijinul acordat.*

Lect.univ.dr. Virgil - Ion Popovici

Târgu – Jiu, Iunie 2019

*Dedic această carte în memoria mamei mele,
dr. Mariana Tătaru, căreia îi datorez ceea ce sunt.*

Conf.univ.dr. Tiberiu Tătaru

Târgu – Jiu, Iunie 2019

CUVÂNT ÎNAINTE

În zilele noastre, este nevoie de educație, mai mult decât oricând, iar această educație, nu se poate face oricum. Un popor este sănătos, dacă și indivizii, care îl compun, sunt sănătoși. Pornind de la această realitate de necontestat, prezenta lucrare își propune să abordeze una dintre cele mai importante problematici circumscrise didacticii moderne, sănătatea publică și managementul sanitar.

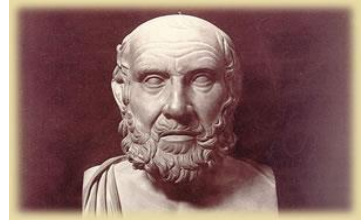
Intr-o abordare europeană modernă, lucrarea pune la dispoziția cititorilor aspecte de bază privind sănătatea publică, dar și cele referitoare la managementul sanitar, cu atât mai mult cu cât situația sistemului sanitar din România necesită o astfel de abordare.

Autorii lucrării au dorit și, speră că au și realizat, să dea acesteia nu numai un caracter accesibil și comprehensiv, ci să încerce să găsească sau să propună soluții privind cele două noțiuni : sănătatea și managementul sanitar.

În egală măsură, autorii doresc, ca lucrarea de față să fie și un mijloc pedagogic pentru un spectru larg de cititori : studenți, profesori.

Cartea are la origini și prelegerile ținute de autori în fața studenților Facultății de Științe Medicale și Comportamentale din cadrul Universității „Constantin Brâncuși,, din Târgu-Jiu, care se pregătesc pentru viitoarea lor profesie, aceea de asistent medical generalist.

Pornind de la ideea, conform căreia prezenta lucrare reprezintă o încercare curajoasă, dar realistă, de a trata din punct de teoretic noțiunile de sănătate și managementul sanitar, acceptăm unele completări și îmbunătățiri viitoare și le mulțumim anticipat tuturor cititorilor.



JURĂMÂNTUL LUI HIPOCRAT - VARIANTA ORIGINALĂ -

Jur pe Apollo, pe Asclepios, pe Higea și Panaceea, pe toți zeii și zeițele, luându-i ca martori că voi îndeplini, pe cât mă vor ajuta puterile și priceperea, jurământul și legământul care urmează:

- Pe învățătorul meu într-ale medicinei îl voi socoti deopotrivă cu cei care m-au adus pe lume, voi împărți cu el averea mea și, la nevoie, îi voi îndestula trebuințele, pe copiii săi îi voi privi ca pe frații mei și, dacă vor dori să devină medici, îi voi învăța fără plată și fără să le cer vreun legământ.

- Preceptele, lecțiile orale și tot restul învățaturii le voi împărtași fiilor mei, fiilor învățătorului meu și ucenicilor uniți printr-o făgăduială și printr-un jurământ, potrivit legii medicale, dar nimănui altcuiva.

- Le voi îndruma îngrijirea bolnavilor spre folosul lor, pe cât mă vor ajuta puterile și mintea, și mă voi feri să le fac orice rău și orice nedreptate.

- Nu voi încredința nimănui otrăvuri, dacă îmi va cere, și nu voi îndemna la așa ceva, tot astfel nu voi încredința nici unei femei leacuri care să o ajute să lepede. Îmi voi petrece viața și voi îndeplini meșteșugul în nevinovăție și curăție.

- Nu voi practica operația scoaterii pietrelor din bășica udului, lăsând-o în seama celor ce se ocupă cu aceasta. În orice casă aș intra, voi intra spre folosul bolnavilor, păzindu-mă de orice faptă rea și stricătoare comisă cu bunăștiință, mai ales de ademenirea femeilor și a tinerilor liberi sau sclavi.

- Orice aș vedea și aș auzi în timp ce îmi fac meseria sau chiar în afară de aceasta, nu voi vorbi despre ceea ce nu-i nici o nevoie să fie destăinuit, socotind că, în asemenea împrejurări, păstrarea tainei este o datorie.

- Dacă voi respecta acest legământ fără să-l calc, fie să mă bucur pe deplin de viața și de meseria mea, pururi cinstit de ceilalți, iar dacă îl voi nesocoti și voi fi un sperjur, merit să am o soartă dimpotrivă.

INTRODUCERE

Deși țara noastră a trecut demult la economia de piață, reforma sistemului de sănătate nu poate fi considerată un fapt împlinit, în dovedirea acestei afirmații fiind multiplele deficiențe și neajunsuri din acest domeniu.

Încă mai este nevoie de o schimbare de mentalitate în relația medic - pacient, la fel de necesară fiind și o regândire a responsabilității față de starea întregului sistem sanitar, în ansamblul său. În acest context, se reiterează rolul extrem de important al managementului.

În anul 1993, Davis (cit. Enăchescu D.) evaluând gradul de deteriorare a stării de sănătate și a asistenței medicale în fostele țări socialiste a concluzionat:

- în mod real, în toate statele, standardele de viață au scăzut, sănătatea s-a deteriorat, poluarea mediului înconjurător este severă și se mențin obiceiuri care au consecințe negative asupra sănătății, cum sunt alcoolismul și fumatul;

- au devenit mai frecvente bolile de nutriție, infecțioase, sociale și degenerative;

- facilitățile medicale sunt subfinanțate și suferă din cauza reducerii tuturor categoriilor de oferte;

- salariile personalului medical sunt menținute mici, ceea ce afectează moralul și productivitatea acestuia;

- calitatea îngrijirilor medicale în unitățile de stat s-a situat pe o curbă descendentă.

Din punct de vedere evolutiv, istoria sănătății publice se identifică cu vremurile în care oamenii încep să se preocupe de sănătatea celor din afara familiei / clanului / tribului, continuă cu Noe și a sa arcă, cu preocuparea lui Lot (fratele lui Abraham) pentru soarta celor din Sodoma, cu ideea lui Platon conform căreia sănătatea statului este oglinda sănătății individului și, nu în ultimul rând cu Platon care identifică, în lucrarea “Apa, aerul și locurile”, cauza comună a bolilor, iar în “Tratamente” și în “Tratamentul Bolilor Acute” subliniază influența unor factori ca vârsta, regimul alimentar, modul de viață și clima, asupra stării de sănătate (Boylan, 2004).

Sănătate publică și management sanitar - repere generale și specifice

În plan național, prima reglementare juridică a celor două specialități - sănătatea publică și managementul sanitar -, o constituie Ordinul ministrului sănătății nr.398 din 28 aprilie 1992, care reunește pe lângă medici și farmaciști și alte categorii profesionale, precum economiști, juriști, sociologi, calificați în aceste două specializări nou apărute la acea vreme.

Acest punct de plecare a deschis noi orizonturi de abordare a unor concepte, precum sănătate, sănătate publică, servicii de sănătate, management, management sanitar. Fără a defini aceste concepte, nu putem înțelege interdependența dintre acestea și nici sistemul pe care îl compun.

Stilul de viață poate fi clasificat în elemente sanogene (promovează și accentuează sănătatea) și elemente patogene (factori cauzali sau de risc pentru anumite afecțiuni) (Purcărea V.L., 2010).

Înainte de anul 1989, nici sistemul de sănătate nu a făcut excepție de la regula integrării, centralizării și controlului statului, însă a fost unul accesibil pentru fiecare cetățean. După evenimentele din acel an, lucrurile s-au schimbat, reforma din sistemul de sănătate românesc neavând efectul scontat, dovadă fiind starea sa actuală. Odată cu anul 1994, sistemul de sănătate românesc cunoaște o descentralizare, devenind unul de tip pluralist fondurile de asigurări de sănătate putând intra în contact cu furnizorii de servicii de sănătate.

Sănătatea este un drept prevăzut de Constituția României, revizuită.

Potrivit dispozițiilor art.34 din Constituția României, revizuită:

(1) Dreptul la ocrotirea sănătății este garantat.
(2) Statul este obligat să ia măsuri pentru asigurarea igienei și a sănătății publice.

(3) Organizarea asistenței medicale și a sistemului de asigurări sociale pentru boală, accidente, maternitate și recuperare, controlul exercitării profesiilor medicale și a activităților paramedicale, precum și alte măsuri de protecție a sănătății fizice și mentale a persoanei se stabilesc potrivit legii.

În conformitate cu dispozițiile art.6 din Legea nr.95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, republicată, principalele domenii de intervenție ale asistenței de sănătate publică sunt următoarele:

a) prevenirea, supravegherea și controlul bolilor transmisibile și netransmisibile prin:

1. asigurarea imunizărilor;
2. controlul epidemiilor;

Sănătate publică și management sanitar - repere generale și specifice

3. supravegherea bolilor;
4. supravegherea factorilor de risc comportamentali;
5. prevenirea accidentelor;

b) monitorizarea stării de sănătate prin:

1. monitorizarea indicatorilor stării de sănătate;
2. monitorizarea determinanților stării de sănătate;
3. monitorizarea eficacității și eficienței activităților din domeniul sănătății publice;
4. evaluarea nevoilor populației privind serviciile de sănătate publică;

c) promovarea sănătății și educația pentru sănătate prin:

1. campanii de informare-educare-comunicare;
2. programe de educație pentru sănătate și promovare a sănătății în comunități;
3. dezvoltarea și implicarea comunităților locale;
4. pledoaria pentru sănătatea publică;

d) sănătatea ocupațională prin:

1. definirea standardelor de sănătate ocupațională;
2. controlul aplicării reglementărilor sănătății în muncă;

e) sănătatea în relație cu mediul prin:

1. monitorizarea factorilor de mediu în relație cu sănătatea;
2. reglementarea calității principalilor factori de mediu;
3. stabilirea normelor de igienă și sănătate publică comunitare;
4. controlul aplicării reglementărilor referitoare la calitatea factorilor de mediu;

f) reglementarea primară și secundară în domeniul sănătății publice prin:

1. elaborarea, revizuirea, adaptarea și implementarea legislației din domeniul sănătății publice;
2. reglementarea circulației bunurilor și serviciilor cu potențial impact asupra sănătății publice;

g) managementul sănătății publice bazat pe:

1. managementul politicilor, planificării și dezvoltării sistemului de sănătate publică;
2. formularea și implementarea politicilor de sănătate publică pe baze științifice;

Sănătate publică și management sanitar - repere generale și specifice

3. cercetarea în domeniul sănătății publice și al sistemelor de sănătate;
4. colaborarea și cooperarea internațională în domeniul sănătății publice;

h) servicii de sănătate publică specifice:

1. servicii de sănătate școlară;
2. servicii de urgență în caz de dezastre și calamități;
3. servicii de laborator în domeniul sănătății publice;
4. servicii de planificare familială;
5. servicii de screening pentru depistarea precoce a bolilor;
6. servicii prenatale și postnatale;
7. servicii de consiliere în domeniul sănătății publice;
8. servicii de sănătate publică în transporturi;
9. servicii de sănătate destinate copiilor;
10. servicii de securitate transfuzională;

i) servicii medicale și tratament specific în cazul bolilor cu impact major asupra sănătății publice (TBC, HIV / SIDA, boli rare, cancer, diabet zaharat), precum și în cazul transplantului de organe, țesuturi sau celule.

Orice evaluare a stării de sănătate publică este sinonimă cu evaluarea sistemului medical respectiv, aceste două noțiuni fiind într-o totală interdependență. Calitatea vieții este dată de calitatea sănătății individului și implicit, de calitatea sănătății publice, concretizate prin servicii medicale de calitate. Sistemul de sănătate nu face excepție de la efectele globalizării, nuanțate de multiplele abordări sistemice sau cele ce conduc la performanță.

Nu putem vorbi despre o stare de sănătate a populației unei țări fără un sistem medical corespunzător, întrucât din punct de vedere calitativ viața unei persoane sau sănătatea populației privity în ansamblul ei, se asigură sau se menține printr-un act medical corespunzător. Este știut faptul că, activitatea managerului, indiferent de organizația pe care o conduce presupune foarte multe responsabilități, iar una dintre aceste responsabilități este gestionarea resurselor financiare, dar și a celor umane.

Sănătatea, în general, și sănătatea publică, în special, este un domeniu foarte important și extrem de sensibil, în cadrul unei societăți. Este evidentă interdependența dintre sănătatea publică și managementul sanitar, în sensul că, o sănătate publică bună este rezultatul unui management sanitar

Sănătate publică și management sanitar - repere generale și specifice

performant. Această performanță managerială în orice sistem sanitar se poate realiza doar printr-o gestionare și repartizare obiectivă și judicioasă a resurselor financiare, în principal, dar și a celor umane, în egală măsură, pentru a putea îndeplini obiectivele și scopul propuse, dar și pentru analiza SWOT (Tătaru, T., Popovici, V.I., 2017).

Sănătatea publică reprezintă ansamblul cunoștințelor, deprinderilor și atitudinilor populației orientat spre menținerea și îmbunătățirea sănătății. Scopul sănătății publice este să reducă disconfortul, boala, incapacitatea (invaliditatea, handicapul), decesul prematur (Enăchescu D., Marcu, M.Gr., 1994). Așadar, cu cât populația respectivă posedă un nivel ridicat de cunoștințe, deprinderi și atitudini menite să contribuie la menținerea și îmbunătățirea propriei sănătăți, cu atât putem vorbi despre o sănătate publică în adevăratul sens al cuvântului. Toate aceste cunoștințe, deprinderi și atitudini trebuie să aibă drept rezultat prevenirea sau reducerea bolii, a disconfortului fizic sau psihic și a decesului prematur.

Sănătatea publică (Pierre-Noel, L., 1970) este o disciplină de sine stătătoare, conținând comandamente de:

- Medicină clinică,
- Igienă publică,
- Medicină preventivă,
- Medicină socială.

Așadar, sănătatea publică implică nu doar latura clinică, preventive și socială a medicinei, ci și igiena publică. În epidemiologie, starea de sănătate se referă doar la măsurarea ”prezenței sau absenței bolii”, boală care a fost printre altele definită ca fiind ” o neadaptare sau o deficiență a mecanismului de adaptare a organismului ca și absența reacțiilor la stimulii la care organismul este expus” (M.Jenicek, 1987). De-a lungul evoluției sale, au fost definite (Boylan M., 2004) domeniile principale de activitate ale sănătății publice:

- Epidemiologie;
- Demografie;
- Promovarea sănătății și educație pentru sănătate;
- Management/administrație/conducerea serviciilor medico-sociale;
- Sănătatea în condițiile globalizării;

Sănătate publică și management sanitar - repere generale și specifice

- Sănătatea mamei și a copilului;
- Biostatistică;
- Sănătatea mediului;
- Nutriție;
- Etică și legislație.

Atunci când vorbim despre sănătate publică nu o putem face fără să ne referim și să abordăm aspecte importante de natură epidemiologică, demografică, biostatistică, nutriționistă, dar și de etică și legislativă. Fără doar și poate, natura conceptului de sănătate publică este una vastă și complexă.

Intr-o primă opinie, sănătatea și starea de bine a populației este dependentă de un număr mare de interacțiuni dinamice, ce prezintă diferite variabile și este influențată de o multitudine de factori, unii care pot fi controlați de individ și alții care nu (Gottwald, M., Goodman - Brown, J., 2012). De fapt, Hanlon a definit sănătatea publică ca fiind ”știința protejării oamenilor și a sănătății, a promovării și redobândirii sănătății prin efortul organizat al societății” (citată de Enăchescu D., Marcu, M.Gr., op.cit., 1994).

Din această definiție, rezultă că vectorii sănătății sunt protejarea, promovarea și redobândirea acesteia.

În opinia Organizației Mondiale a Sănătății, sănătatea publică se identifică cu ”știința care studiază problemele de sănătate ale unei populații, starea de sănătate a colectivității, serviciile de igiena mediului, serviciile generale sanitare și administrarea serviciilor de îngrijiri. Este strâns legată de conceptele medicinei preventive, medicinei sociale, abordând în egală măsură sănătatea comunitară, sănătatea publică veterinară.”

Din această ultimă definiție, rezultă obiectul de studiu al sănătății publice, pornind de la problemele de sănătate ale cetățenilor unei țări și continuând cu starea de sănătate în sens propriu al cuvântului și cu o serie de servicii legate de igiena mediului, cele generale sanitare, dar și de îngrijiri.

Putem constata, așadar, că obiectul de studiu al sănătății publice, ca știință, este unul divers și complex. O astfel de abordare nu se poate realiza fără a face trimitere la concepte ale medicinei preventive sau sociale.

Considerăm că, starea actuală a sistemului medical din România se datorează și insuficienței dezvoltării a serviciilor medicale, precum și înțelegerii greșite a conceptelor medicinei preventive sau a medicinei sociale.